

"IBERIA EXPRESS"

Portugal eta hango apezpikuak

Portugaleko Elizak hipoteka txar bat jaso du salazarris-moaren garaietatik: Elizaren hierarkiak Salazar eta Caetanoren Gobernuarekin eduki zituen harremanak. O Porton aurkitzen da, orain historia haren salatari bizkorrena den kristau taldea. Izan ere, O Portoko apezpikua, Antonio Ferreira Gomes, izan baita Portugaleko apezpikuetatik hamar urte herbestean egin dituen bakarra. Eta bera da, orain Portugaleko egoera berrian bere izen ona garbi atera ahal izan duena ere. Ferreira Gomes eta Vieira Pinto (Nampulako apezpikua eta Mozambiquetik Gaetanok herbesteratua), biak dira gaur egun itzalik dutenak.

O Portoko kristau talde batek (beren apezpikua ere tartean zutela) hona zer esan duten: «Salbuespen* bakan* batzuk aparte, gaurko apezpikuek hertsiki* loturik lan egin dute, eroria den gobernumoldearekin, beronen aginduen esaneko* izanez edo ideologian parte hartuz, giza duintasunaren* kontra egindako irainak* ez salatuz, eta afrikar herriak zanpatzeko egiten ziren gerrateak moralki onhartuz».

Hain gogorki ez izan arren, Lisboako Presbiter* Kontseiluak ere aitortu ditu Elizaren erruak.* Berrogei urte horietako erruek erro eta ondoren larriak izan dituzte Portugaleko Elizarentzat. Errepublikaren haseratik* (1910) antikerikalismo bizi bat jabetu zen aginteaz. Politika olatu horren gain dantzatuko zen 1926. urterarte hango bizimodua. Laster zatikatu ziren errepublikazaleak hiru sailetan, eskuin, ezker eta erdi, konponezinak gertatzeraino. 1925.ean ezkertiarrek irabazi zuten; baina, garaitzape hari erantzunez, harmadak* eskuinari eman zion agintea 1926.ean. Geroztik, Salazar izan zen nagusi. Eta, Salazarrekin batera, beronen adiskide eta eskola lagun izandako Cerejeira Kardinalea, Elizaren buru. Cerejeira eskerrenez beterik zegoen gobernumolde zaharrarekin, ezkerren atzaparretatik Elizari bakea eta babesa eman ziolako. Egia da, 1933.eko Konstituzioak Eliza eta Estatuak elkarrengandik aparte uzten zituela; baina ongi jakin zuen, bai, Salazarrek Elizarekiko politika egiten. Tradiziozko erlijio nazional bezala aitortzen zuen erlijio katolikoa, eta legezko nortasun bat ematen zion Elizari.

Eta, batez ere, egiteko handi eta zabal bat eskainiko dio Elizari Estatuak. «Irakaskintzarako instituzio bezala —dio Konstituzioak berak— eta zibilizazio tresna lagungarritzat, itsasoz haraindiko misio katolikoak eta beraietarako pertsonal prestatzaile diren instituzioak Estatuak lagundu eta babestuko ditu». Babes hau onhartzean, beraz, kolonialismoaren lanabes* bat izateko arriskutan aurkitzen zen Eliza katolikoa. Baina kolonietarako hain egoki zetorren Eliza bera, lotuta aurkitu zen Portugalen bertan. «Mater et Magistra» ez zen osorik argitara eman; eta entziklika honetatik ezagutua bera ere atalka eta nolabait itzulia heldu zen portugesen eskuetara. Goa Indiaren menpean erortzean,* Vatikanok ez du deus* esaten; erantzun bezala, «Mater et Magistra» eta «Pacem in Terris» entzikliken komentatzerik ez da izango Salazarren erresuman.*

Apezpikuek ez dute, hala ere, eztabaida handirik agintariek. Eliztarrek egin zuten bereziki lan: «Pragma» taldea da, Elizaren irakaskintza berritua zabaltzera gehien saiatzen dena. Geroz eta gehiago dira, Gobernuaren kontra agertzen diren elizarrak. Caetanok esana da, Portugalen egiazko etsaiak komunistak eta katolikoak zirela. 1973.az geroztik, geroz eta gehiago dira katoliko presondegiratuak eta zigortuak. Bien bitartean, hierarkiak ez du ezer handirik esaten, ihazko maiztzeke gutunean* ezik: apezpikuen eskutitz honek, oso bigunki bazen ere, gizabanako* bakoitzari eta gizarteko talde guztiei entzun beharra gogoratzen zien. Baina urruti bateko printzipiozko ageri honek deus guti esan zion herriari, eta gutiago oraindik askatasunaren alde burrukatzen zihardutenei. Honegatik entzuten da orain, geroz eta ozenago,* apezpikuen dimisioaren eskea.

Katalanak eta euskara

Adiskide batek bidali didan informazio hau, biziki interesgarri iruditu zait.

Lehengo batetan, lantegi batetako «erosteko arduradun» bat Kataluniako fabrika bat ikustera joan zen; eta haren harri-

tasuna, lantegi hartan katalogoak euskaraz erakutsi zizkiontenean!

Katalan batzuek euskarari merkatalgorako* balioa ematen dioten bitartean, hemengo entpresariak lo. Eta katalanak ez dira tontoak gero!

Antzeko gauza bat ikusia dugu Bilboko egunkari batetan, anuntzioen sailean. Kataluniarako ordezkari izan nahi zukeen batek, bere merituak aipatzean, beste zenbait gauzaren artean, hauxe zioen: «...con perfecto dominio hablado del catalán y el francés». Asko dira, zoritxarrez, Euskal Herrian ordezkari-tza bat ematerakoan, kandidatuak euskara dakien ala ez kontuan hartzen ez duten entpresariak. Eta burua, horregatik, ondo *baskotzat* dukete.

Mundu biribila

Portugalen, orain dela gutti arte agintean zegoen Gobernuaren aginduz, telebista, irrati eta kazetetan Afrikako kolonietako gerrillariak aipatzen ziren bakoitzean, «terrorista» deitura ezartzen zitzaie beti. Orain, berriz, Mario Soares ministroak, gerrillari horien buruzagiak gizon guztiz prestuak* direla esan du, eta Estatuako lehendakari izateko maila publikoki aitortu die.

Gartzelatuak zeuden gerrillari gehienak, askatuak izan dira; eta geratzen direnak, gerrakoak bezala kontsideratuak dira. Aldi berean, orain arte mendebaldeko* kristau zibilizazioa komunisten eta ateoengandik defendatzen ari zen zenbait polizia oldartsu,* kriminal bezala epaitua izango dela dirudi; Afrikan egindako hilketa eta bidegabekeriengatik.

Mundu zahar honetan guztia erlatiboa da nonbait!

Hitzak eta egintzak

Entrena Cuesta jaunak Legebidea* irakasten du Barcelonako Unibertsitatean, eta egin berri ditu zenbait agerpen. Hauetatik zerbait jakingarriak ba da. «Ikustekoak dira —esan du Entrena Cuesta jaunak— hitzaldien eta legeen artean aurkitzen diren aldeak.* Politika agerpenetan deserdirakuntzarako (dezentralizaziorako, esan nahi da) borondate zabal bat agertzen da; baina, bien bitartean, oso zaila da deserdirakuntza horretarako arau eta lege bakar bat ere topatzea. Eta zentzu horretako legeren bat aurkitzen bada ere, zailago da oraindik legearen mugaketa eta konkretiorik edirotea*».

Eta gure galdera: Noizko da, beraz, decentralizazio hori?

Raimon kantaria Madrilen

Raimon katalan kantariak olerki* liburu bat argitara du: **Poemes i cançons**. Madrilen maiatzaren lehenbiziko hamabostekoan jendaurrean aurkezteko* zen; baina ez da posible gertatu aurkezpene hori. Gobernariaren baimenik ez da lortu horretarako. Liburuaren 75 olerkiak, eta liburuaren ondcan doan diskoa, beste ereti* baten zain geratzen dira. Ba dira bost urte, Raimonek Madrilen kantatu ez duela; eta oraingo hau zen, lau urteotan Espainian kalera ateratzen zuen lehen diskoa. Hala ere, Pariseko Olympie teatroan ematen diote lana. Laster kantatuko du han laugarren aldiz.

Kazetariak:

Luis M. ARISTEGI
Joseba INTXAUSTI
Xabier KINTANA

die, **deutse**
dio, **deutso**
diote, **deutsoe**
dit, **deust**
zait, **jat**

zien, **eutsen**
zioen, **inoan**, esaten zuen
zion, **eutson**
zitzaie, **jaken**
zizkionten, **eutsoezan**